

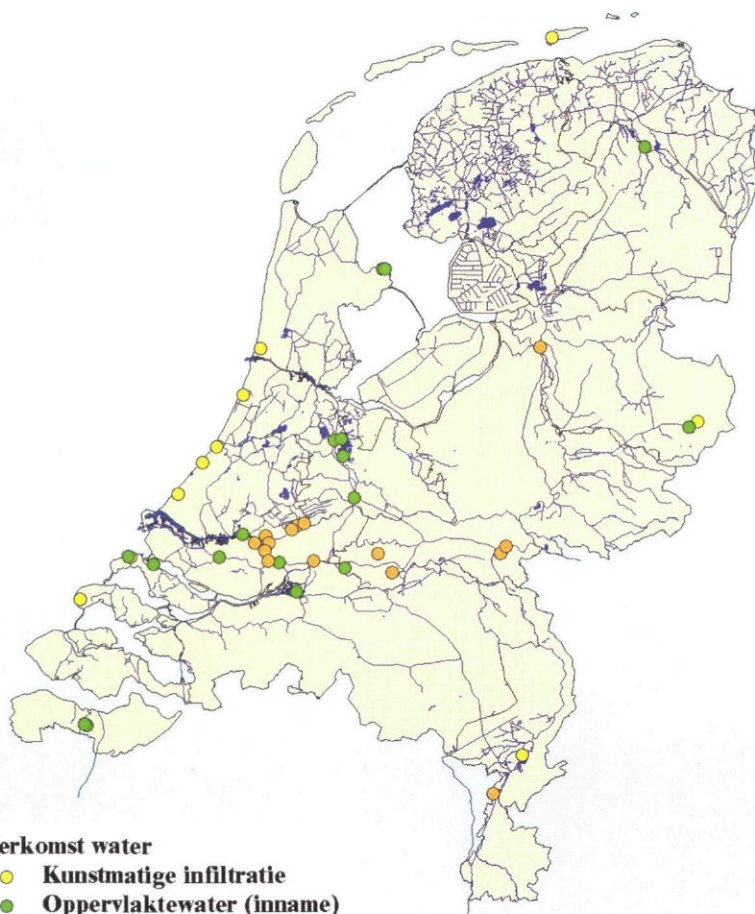
VERPLICHTING IN EUROPESE KADERRICHTLIJN WATER

De bescherming van oppervlaktewater voor drinkwaterproductie

Eén van de verplichtingen van de Kaderrichtlijn Water is dat lidstaten zorgen voor de nodige bescherming van waterlichamen die gebruikt worden als drinkwaterbron. Oppervlaktewater bestemd voor drinkwatervoorziening dient van dusdanige kwaliteit te zijn dat met de toegepaste zuivering veilig drinkwater geproduceerd kan worden. De Kaderrichtlijn Water stelt daarnaast dat lidstaten verplicht zijn tot het aanleggen van een register van beschermde gebieden. Hierin moeten onder meer alle waterlichamen worden opgenomen die worden gebruikt voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water en dagelijks meer dan tien kubieke meter water per dag leveren of meer dan 50 personen bedienen, evenals de in de toekomst daarvoor bestemde waterlichamen. De Kaderrichtlijn zal het huidige beleid voor de bescherming van oppervlaktewater waaruit drinkwater onttrokken wordt, veranderen. Onderstaand zetten Lilian Bernhardt (Kiwa) en Sacha de Rijk (RIZA) enkele consequenties op een rij.

De oppervlaktewaterinnamepunten voor de drinkwatervoorziening in Nederland.

Woningen oppervlaktewater

Herkomst water

- Kunstmatige infiltratie
- Oppervlaktewater (inname)
- Oeverfiltratie

Oktober 2003

kiwa
Partner for progress

Op dit moment krijgen oppervlaktewateren een gebruiksfunctie toegewezen. Met de Kaderrichtlijn Water gaat de functietoekenning over naar de status van beschermd gebied. In Nederland wordt op 52 punten oppervlaktewater ingenomen, zowel uit de grote rivieren als uit regionale wateren (zie de kaart). Daarmee wordt circa 40 procent van de Nederlandse drinkwaterbehoefte gedekt. Discussie vindt nog plaats over de vraag hoe groot het beschermde gebied moet zijn om de drinkwaterinname adequaat te beschermen. Eind dit jaar moeten de registers met beschermde gebieden beschikbaar zijn. De werkgroep Beschermde Gebieden maakt het landelijke kader waarbinnen beschermde gebieden worden vastgesteld. Vervolgens wordt de opzet voorgelegd aan het Landelijk Bestuurlijk Overleg Water.

Normering

De huidige normen van het Nederlandse oppervlaktewater dat bestemd is voor de productie van drinkwater, zijn wettelijk vastgelegd. Ze vormen een uitwerking van de EU-richtlijn 75/440/EEG. Nederland heeft de EU-norm voor de som van organochloorpesticiden aangescherpt tot 0,1 µg/l en voor de individuele overige bestrijdingsmiddelen en hun belangrijkste afbraakproducten eveneens tot 0,1 µg/l. In 2007 zal de genoemde richtlijn vervallen. Dan dienen de normen gebaseerd te worden op de eisen uit de Kaderrichtlijn Water.

Deze stelt dat het voor de productie van drinkwater bestemde oppervlaktewater na de toegepaste waterbehandeling moet voldoen aan de drinkwaternormen in de Europese drinkwaterrichtlijn 98/83/EG (artikel 7.2 van de KRW). Daarnaast geeft artikel 7.3 van de KRW aan dat achteruitgang van de kwaliteit van oppervlaktewater moet worden voorkomen, om het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen. De Europese Commissie heeft aangegeven eenvoudige zuivering als een langetermijndoel te zien. Voorgesteld is om per stof, rekeninghoudend met het rendement van eenvoudige zuivering, normen voor oppervlaktewater af te leiden. De uiteindelijke normen zijn afhankelijk van de definitie van eenvoudige zuivering. Wat de Europese Commissie daaronder precies verstaat, is op dit moment nog niet duidelijk.

Chemische normen en goede ecologische toestand

Het Fraunhofer Instituut heeft een voorstel gedaan aan de Europese Commissie voor chemische normen voor prioritaire stoffen

als isoproturon en diuron (bijlage X, KRW). Daarbij is rekening gehouden met de volksgezondheid. Naast chemische normen gelden ook ecologische normen; in natuurlijke wateren dient een 'goede ecologische toestand' behaald te worden en in kunstmatige of sterk veranderde wateren is het behalen van een 'goed ecologisch potentieel' het doel. De ecologische doelstellingen beogen een zo klein mogelijke afwijking van de natuurlijke onverstoorde toestand van het betreffende water. De goede ecologische toestand verzekert echter niet dat met eenvoudige zuivering drinkwater gemaakt kan worden van oppervlaktewater. De eisen aan drinkwater zijn nu eenmaal anders dan de eisen die gesteld worden aan een ecologisch goed functionerend systeem. Dit betekent dat in een beschermd gebied rond een innamepunt, naast de ecologische KRW-doelen aanvullende chemische eisen gesteld kunnen worden gericht voor een goede kwaliteit van de grondstof voor drinkwaterproductie.

Op 17 locaties wordt in Nederland oevergrondwater gewonnen dat bestemd is voor

de productie van drinkwater. Door de korte verblijftijd van het water in de oever, heeft het gewonnen water een directe relatie met het oppervlaktewater. Ondanks de directe relatie heeft het nabijgelegen oppervlaktewater niet de functie 'grondstof voor drinkwater'. Bij onttrekking van oevergrondwater voor menselijke consumptie zouden echter de oevers en het aangrenzende oppervlaktewater wel aangewezen kunnen worden als beschermd gebied.

De uitwerking van de Kaderrichtlijn Water biedt een aantal mogelijkheden, maar bevat ook risico's voor de drinkwaterwinning.

Mogelijkheden

- Veel waterkwaliteitsproblemen vinden hun oorsprong hogerop in het stroomgebied van de Rijn en de Maas; de stroomgebiedbenadering van de KRW biedt meer instrumenten om dit probleem aan te pakken. Ook op regionaal niveau wordt versterking van de integrale aanpak verwacht. De inschatting is dat met de status van beschermd gebied

zowel maatregelen voor bescherming van de waterkwaliteit als handhaving meer kans van slagen hebben.

- Normen voor het oppervlaktewater waaruit gewonnen wordt, worden generiek en gelden voor alle lidstaten.
- Een mogelijk betere bescherming voor oeverwinningen door het nabijgelegen oppervlaktewater aan te wijzen als beschermd gebied.

Risico's

- Afhankelijk van de definitie van eenvoudige zuivering worden de normen bepaald. Het is nog onduidelijk of normen strenger of minder streng worden dan de huidige drinkwaternormen.
- Haalbaarheid van de normen is afhankelijk van de dimensies van het beschermd gebied; de afmetingen van het beschermde gebied dienen zo gekozen worden dat het innamepunt adequaat beschermd kan worden.

ir. Lilian Bernhardt (Kiwa)
dr. Sacha de Rijk (RIZA)

Waterschappen willen grondwaterbeheer uitvoeren

Waterschappen moeten het operationele beheer van het grondwater uitvoeren. Provincies moeten het algemene grondwaterbeleid vaststellen, waarna de waterschappen, in nauwe samenwerking met de gemeenten, voor de uitvoering zorgen. Dat stelt de Unie van Waterschappen in een nota over grondwater. Actief grondwaterbeheer is formeel aan geen enkele overheid opgedragen. Volgens de Unie is het hoog tijd het grondwaterbeheer in Nederland goed te regelen. Extra kosten voor dit beheer moeten opgebracht worden uit de nieuwe watersysteemheffing, waarin eventueel een grondwaterheffing moet worden opgenomen.

In een nota, die op 29 maart verscheen, pleit de Unie voor een bestuurlijk model waarin de waterschappen, met name in het landelijk gebied, de uitvoering regelen van het beleid, dat door de provincie is vastgesteld of in ieder geval goedgekeurd. Dit beleid wordt vastgesteld op basis van het provinciaal omgevingsbeleid, waarbij ook grote grondwateronttrekkingen moeten worden meegenomen. Ook het zogeheten Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) speelt hierbij een belangrijke rol. In de stad zijn de eisen aan het grondwaterbeheer nog hoger. Door de vele verschillende

functies op een relatief kleine oppervlakte moet het beheer fijnmazig zijn. Dat maakt goede samenwerking tussen de bestuurlijke partners noodzakelijk. De Unie stelt, in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, voor om een gezamenlijk loket in te richten waar de burger terecht kan voor klachten over grondwater. De oprichting van één loket wordt ook aanbevolen in het CIW-advies over grondwater. De visie die de Unie en de VNG gezamenlijk hebben ontwikkeld sluit hierop aan.

De belangrijkste punten van de gezamenlijke visie zijn dat de burger verantwoordelijk is voor adequate maatregelen op zijn eigen terrein, zoals ontwatering van het perceel en waterdicht bouwen. Gemeente en waterschap zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het zoveel mogelijk terugdringen van (grond)wateroverlast in de stad. Deze gezamenlijke verantwoordelijkheid moet vastgelegd worden in de stedelijke wateropgave of het stedelijk waterplan. Volgens het Nationaal Bestuursakkoord Water moet zo'n plan uiterlijk in 2006 zijn opgesteld en goedgekeurd worden door zowel gemeente als waterschap. De kosten van maatregelen om (grond)wateroverlast op te lossen moeten verdeeld worden tussen waterschap, gemeente en de betrokken pri-

vate partij. Als hierover geen consensus bereikt wordt, moet de provincie als scheidsrechter optreden.

De Unie en de VNG willen de zorgplicht wettelijk vastleggen. Dit zou kunnen in de Wet op de waterhuishouding of de toekomstige integrale waterwet, met zo nodig spiegelbepalingen in de Wet milieubeheer, de Grondwaterwet of de Wet ruimtelijke ordening. De lokale invulling van de zorgplicht en maatwerk wordt vastgesteld in het door gemeente en waterschap op te stellen stedelijke waterplan. De kosten die gemaakt moeten worden voor het operationele grondwaterbeheer zullen volgens de Unie de komende jaren stijgen. Dat komt doordat het beheer nu actief wordt aangepakt, maar ook door de te verwachten grotere neerslaghoeveelheden en de flinke toename van het verhard oppervlak in Nederland. Deze kosten moeten opgenomen worden in de nieuwe watersysteemheffing. Ook de financiering van de (extra) meet- en monitoringsprogramma's die eventueel noodzakelijk zijn om de zorgplicht goed te kunnen vervullen, moet in deze heffing verwerkt worden.

De nota van de Unie is een eerste aanzet om de grondwaterproblematiek structureel aan te pakken. De voorstellen moeten in praktisch en juridisch opzicht nog verder worden uitgewerkt.